

## **ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ЎҚИТИШДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФЙДАЛАНИШНИНГ ДИДАКТИК ХУСУСИЯТЛАРИ**

*Абилова Зулфия Жалгасбаевна*

*Самарканд давлат ветеринария медицинаси, Чорвачилик ва биотехнологиялар  
университетининг Тошкент филиали*

*“Ўзбек, рус ва хорижий тиллар” кафедраси ўқитувчиси*

**Ключевые слова:** язык, метод, обучение, процесс урока, произведение.

**Key words:** language, method, writing, genres, training, the process of the lessons, work.

Жаҳон педагогика фани жадал ривожланиш ва ўзгаришлар йўлидан бораётган глобаллашув жараёнида мамлакатимиз таълим соҳаси ҳам жиддий янгиланишлар сари юз тутмоқда. Бу эса педагогика таълим муассасаларида таълим-тарбия жараёнини илғор технологиялар асосида такомиллаштириш, давлат таълим стандарти талабларига мувофиқ ўқув дастурлари, дарсликлар ва методик қўлланмалар яратиш, адабиёт ўқитиш мазмунини янгиланишнинг оптимал йўналишларини белгилаш, миллий ва хорижий тажрибалардан унумли фойдаланиш, адабий таълимнинг илмий-назарий, амалий, эстетик ва методик асосларини такомиллаштириш, ўқитувчиларнинг касбий компетенциясини ва билиминини чуқурлаштиришга доир стратегияларни қўллаш заруратини юзага келтирмоқда. [1,2,3,4.] Шу масалалар бўйича А.А. Мелихованинг фикри ахборот-коммуникация компетенциясининг ягона таърифи эмас. Бу масала бўйича жуда кўп турли хил қарашлар мавжуд. Г.И. Попова ИКК таърифида унинг рақамли технологиялар ёрдамида ўқитишда олинган билимлар ва амалий тажрибаларнинг ягона мажмуи сифатидаги аҳамияти ва уларни реал ҳаётини вазиятларда қўллаш қобилияти ҳақида фикр юритади. Э.Г. Пьяних бу атаманинг кенгроқ маънода

таърифини назарда тутаяди, уни ахборот билан ишлаш кўникмаларига эга бўлишдан ташқари, унинг истиқболли моделини яратиш орқали келажакдаги фаолиятини режалаштириш қобилияти ва оптимал ҳал қилиш учун замонавий алоқа воситаларидан фойдаланиш қобилияти билан боғлайди. ундан олдин юзага келадиган муаммолар. Ахборот-коммуникация компетенциясини ўрганишда О.Н. Астафиев ва О.А. Захаров каби олимларнинг ишлари катта қизиқиш уйғотади. Юқоридаги илмий ишларни таҳлил қилиш чет тилларни ўқитиш бўйича ушбу назарий тадқиқотларда фойдаланган АКК концепциясида қуйидаги бир қатор компетенцияларни аниқлаш имконини берди. Лингвистик компетенция - бу нутқ ва нутқни тўғри шакллантириш нуқтаи назаридан моҳирона фойдаланиш ва баёнотларни шакллантириш қобилияти. О. Н. Астафиева ва О. А. Захарованинг илмий тадқиқотларида мотивацион компетенция тушунчалари ўз фаолиятини яхшилашга таъсир қилувчи рағбат ва коммуникатив мотивация маълумот яратиш ва алмашиш истаги сифатида қабул қилинган. И.Г.Смирнованинг ишларидан иккита компетенция - технологик ва рефлексив ажратилган. Улардан биринчиси, муаллиф нуқтаи назаридан, ахборот оқимининг кенгайиши фонида ахборот-коммуникация компетенциясининг мажбурий таркибий қисмидир. Иккинчиси рефлексли бўлиб, ўз фаолияти натижаларини танқидий таҳлил қилиш нуқтаи назаридан мулоқотга реакция ва уни такомиллаштириш бўйича фаол позиция билан боғлиқ. Кўпинча ахборот-коммуникация компетенцияси атамаси олий маълумотли мутахассисларга қўйиладиган талаблар тўпламининг таркибий қисмларидан бири тушунчаси сифатида ишлатилади. Бироқ, тадқиқотимиз доирасида олиб борилган илмий адабиётлар таҳлили бундай компетенциялар мактабда ўқиш жараёнида шакллантирилиши ва унинг асосий мақсадларидан бири бўлиши керак, деб тахмин қилиш учун барча асосларни беради. Компетенция атамаси ўз ичига олган мазмун ҳақидаги мунозаралар Ғарб фанини ҳам четлаб ўтмайди. Ҳозирги вақтда бу эрда лингводидактикада ICT-competence ўрнига « digital literacy » атамасини кўпроқ ишлатиш одатий ҳолдир. Илгари ушбу атама ва

унинг таржимаси муаммолари бизнинг ишимизда кўриб чиқилган. Шунинг учун, компетенция ва компетентликни белгилашда терминологик чалкашликларга йул қўймаслик учун ушбу атамани таржима қилишда биз унинг иккита версиясига амал қиламиз. Биринчи ҳолда, «рақамли компетенция», унинг маъноси олинган билимлар мажмуи сифатида тушунилганда, «digital literacy» деб таржима қилинади. Иккинчи ҳолда, бу атама инсоннинг шахсий хусусиятларининг ўзига хос хусусиятларини, унинг тажрибаси, кўникмалари ва бошқаларни билдирганда, биз «рақамли компетентлик» атамасидан фойдаланамиз. Рақамли компетенция ва компетентлик атамаларини декодлаш ва уларнинг таркибий қисмларини аниқлаш билан боғлиқ шунга ўхшаш муаммолар кўп жиҳатдан уларнинг бир нечта фанлар чорраҳасида шаклланиши ва уларга киритилган динамик ривожланаётган концептуаллиги билан боғлиқ. «Digital literacy» атамаси «рақамли компетенция» маъносида 1997 йилда P.Gilster томонидан илмий адабиётга киритилган. У унинг мазмунига турли хил манбалардан компютер ёрдамида олинган турли форматлар кўринишидаги маълумотларга танқидий ёндашиш қобилиятини ва натижага эришиш учун ундан фойдаланиш қобилиятини сармоя қилди. Олим рақамли технологияларнинг аҳамиятига шубҳа қилмади ва улардан фойдаланиш қобилияти зарурлигини таъкидлади. Рақамли компетенция тушунчасига Аллан Мартин аниқлик киритиб, уни шундай шакллантирган «рақамли ресурсларни аниқлаш, уларга кириш, бошқариш, интеграция қилиш, баҳолаш, таҳлил қилиш ва синтез қилиш, янги билимларни яратиш ва конструктив ижтимоий ҳаракатлар учун бошқалар билан мулоқот қилиш учун рақамли воситалар ва оммавий ахборот воситаларидан тўғри фойдаланиш учун шахсларнинг хабардорлиги, муносабати ва қобилияти». Шундай қилиб, биз ғарб тадқиқотчилари, асосан, рақамли компетенциялар атамасининг мазмунини инсонга амалий фаолиятда рақамли технологиялардан оптимал фойдаланишда ёрдам берадиган билим, кўникма ва қобилиятлар сифатида тушунишади деган хулосага келдик. Бундан ташқари, рақамли компетенциялар ва рақамли қурилмаларни ўзлаштириш учун мотивация,

шунингдек улардан фойдаланиш қобилияти кўпинча бу атама билан боғлиқ деб ҳисобланади.

Рақамли компетенция атамасининг мазмунини батафсил ўрганиб, А. Aviram ва Ҳ. Eshet-Alkalai рақамли компетенцияни 5 та компонентга ажратдилар:

фотовизуал саводхонлик - визуал форматда олинган маълумотларни ажратиш ва улардан фойдаланиш қобилиятини англатади;

репродуктив саводхонлик - рақамли технологиялардан фойдаланган ҳолда маълум бир мақсад учун янги маҳсулотларни мустақил равишда шакллантириш қобилияти; чизиқли бўлмаган ҳолда рақамли маконда ўзингизни эркин ҳис этиш; ахборот саводхонлиги - электрон ахборот соҳасида ҳаракатланиш, олинган маълумотларни танқидий нуқтаи назардан топиш ва баҳолаш қобилияти;

Ижтимоий-эмоционал саводхонлик - шахснинг алоқа, ҳамкорлик ёки маълумотни истеъмол қилиш жараёнида унинг ижтимоий ва ҳиссий жиҳатлари билан боғлиқ бўлган рақамли макондаги фаолият томонларига муносабати.

Шунингдек, инглиз олимлари G.Dudney, N. Hockly, ва австралиялик олим М. Pegrum билан биргаликда ўзларининг «Digital literacies» китобида, бизнингча, илгари сурган жуда қизиқ, рақамли компетенцияларнинг таснифи ҳам мавжуд. Уларнинг фикрича, рақамли компетенциялар муҳим, чунки улар ўқувчиларга «XXI аср кўникмалари» га имконият бериш, уларнинг ижодий қобилиятлари ва фаоллигини ривожлантириш, шунингдек, улар глобал муаммоларни мустақил ҳал қилиш жараёнида, жамоада ишлаш кўникмаларини ривожлантириш, танқидий баҳолаш жараёнида ажралмас ҳисобланади. Бундан келиб чиқадикки, улар томонидан ишлаб чиқилган моделда рақамли компетенциялар - бу уларнинг индивидуал тушунишида ижтимоий биргаликда яшаш кўникмалари бўлиб, уларсиз маълумотни оптимал декодлаш, уни олиш ва тарқатиш жараёнида қўллаш ҳар доимгидек эмас. -алоқа каналлари сонини кенгайтириш. Шунга кўра, бундай ваколатларнинг мавжудлиги атрофдаги ижтимоий соҳага жадал интеграциялашувга ёрдам беради, шунингдек, олинган ўсиш потенциалини

кейинги касбий фаолиятда амалга оширишга ва маданий халқаро алмашинув масалаларида малакали шахсни ривожлантиришга ёрдам беради. Оддий саводхонлик (анъанавий равишда ўқиш ва ёзишни ўз ичига олади) билан таққослаганда, рақамли компетенциялар болага эрта ёшдан бошлаб ҳамроҳ бўлиши кераклиги кўплаб олимлар томонидан шубҳасиздир, Бундай хулосага келишимизнинг сабабларидан бири, бола ҳозир китобга қараганда компьютерда кўпроқ вақт ўтказаётгани. Бошқа томондан, Digital Literacies муаллифларининг фикрига кўра, компьютер ва анъанавий саводхонликни бир-биридан ажратиш мақсадга мувофиқ эмас ва ҳатто имконсиздир, чунки улар ҳозирда бир-бири билан чамбарчас боғланган. Тил ўрганишда рақамли технологиялардан фойдаланган ҳолда илгари мавжуд бўлганларга нисбатан катта имконият бор ва ўқитувчилар ўқувчилар билими чегараларини кенгайтириш учун бу афзалликни қўлдан бой бермасликлари ёки тўлиқ фойдаланмасликлари керак. Шу билан бирга, илмий ҳамжамиятда ушбу масала бўйича умумий фикр мавжудлигини айтиш мумкин эмас, чунки олимлар компетенция тушунчасига киритилган мазмунни аниқлашда турли хил қарашларга эга. Масалан, G. Dudeney , N. Hockly, ва M. Pegrum томонидан илгари сурилган назарияга кўра, рақамли умумий тушунчани ташкил этувчи муҳим компетенцияларни тўртта тил, ахборот, алоқа ва «ре дизайн» деб аталадиган гуруҳга қисқартириш мумкин деб ҳисобланади. Улар дарҳол ушбу гуруҳлар ўртасида аниқ белгиланган чегаралар йўқлигини таъкидлайдилар, чунки улар бир-бири билан чамбарчас боғланган ва кўпинча бир гуруҳ бошқасига ўтадиган чизиқни топиш мумкин эмас.

#### **Фойдаланилган адабиётлар**

1. Юсупов К.А. Ш.Сейтов прозасын таллаў усыллары. – Нөкис, «Miraziz Nukus», 2017. – 4 б.т. – 64 бет.
2. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде қарақалпақ әдебиятын сабақтан тыс жумыслар арқалы үйрениўдин илимий методикалық мәселелери. (Методикалық қолланба). – Нөкис, «Miraziz Nukus», 2018. – 5 б.т. – 80 б.
3. Юсупов К.А. Qaraqalpaq ádebiyatın oqıtıw metodıkası. Sabaqlıq. – Tashkent: Sano-standart, 2018. – 21 б.т. – 336 б.
4. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде қарақалпақ әдебиятын оқытыў методикасы. Монография. – Нөкис: Qaraqalpaqstan, 2019. – 7 б.т. – 112 б.

5. Юсупов К.А. Академик лицейларда қорақалпоқ адабиётини ўқитиш методикаси (педагогика фанлари доктори (DSc) диссертацияси автореферати). – Нөкис: Miraziz Nukus, 2021. – 66 бет.
6. Юсупов К.А. Kórkem shıǵarmalardıń mazmunıń úyreniw metodikası. Oqıw qollanba. – Tashkent: Yosh avlod matbaa, 2021. – 23,75 б.т. – 380 б.
7. Юсупов К.А. Qánigelik hám pedagogikalıq ámeliyat. Oqıw qollanba.– Nókis: Pimpaz, 2021.. – 60 б.
8. Yusupov KA Arnawlı pánlerdi oqıtıw metodikası. sabaqlıq. – Tashkent: INNOVATSIYA-ZIYO, 2022. – 19 б.т. – 304 б.
9. Qaraqalpaq ádebiyatın oqıtıw texnologiyaları. Oqıw qollanba. – Tashkent: INNOVATSIYA-ZIYO, 2022. – 9.3 б.т. – 144 б.
10. Konis A. Yusupov. Studying Forms of Teaching Karakalpak Poetry at Academic Lyceums. Eastern European Scientific Journal. Germany. Ausgabe, 3-2018. 72-75.
11. Konis A. Yusupov. Studying Karakalpak Poetry in Academic Lyceums by Various Methods in Class. Eastern European Scientific Journal. (ISSN 2199-7977). Germany. 1-2019. 83-85.
12. Yusupov K.A. Scientific and theoretical foundations of teaching Karakalpak literature at academic lyceums // Journal of Critical Reviews. (ISSN 2394-5125). – Vol 7, Issue 7, 2020. – №1. – P.P. 349-354 (<https://www.scopus.com/sourceid/21100920227>).
13. Yusupov K.A. Akademik litseylarda qoraqalpoq adabiyoti // Til va adabiyot ta'limi. – Тошкент, 2020. – №6. – Б. 40-41 (13.00.00. №8).
14. Yusupov K.A. Methods of teaching literary material at academic lyceums according to the program // Academia. An International Multidisciplinary Research Journal (India). (ISSN: 2249-7137). – Vol. 10 Issue 5, 2020. – P.P. 1628-1634 (Impact Factor: SJIF 2020= 7,13).
15. Yusupov K.A. Curricula for teaching karakalpak literature. // Academia: An International Multidisciplinary Research Journal <https://saarj.com>. Academia ISSN: 2249-7137 Vol. 11, Issue 5, May 2021, Стр. 1069-1074. Impact Factor: SJIF 2021 = 7.492, 10.5958/2249-7137.2021.01525.1
16. Yusupov K.A. Scientific and methodological problems of studying karakalpak literature. //Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR) <https://www.tarj.in>. ISSN: 2278-4853 Vol 10, Issue 5, May, 2021. Стр. 585-590. Impact Factor: SJIF 2021 = 7.699. 10.5958/2278-4853.2021.00451.1
17. Юсупов К.А. Изучение творчества Чингиза Айтматова в академических лицеях // Til va adabiyot ta'limi. – Тошкент, 2021. – №7. – стр. 52-53 (13.00.00. №8).
18. Yusupov K.A., Seytjanov J.E. Problems of artistic psychologism in Karakalpak prose. Philosophical Readings XIII.4 (2021), pp.2054-2060.2054 10.5281/zenodo.5584439. [Info@philosophicalreadings.org](mailto:Info@philosophicalreadings.org)
19. Юсупов К.А. Научно-методических основы преподавания каракалпакской литературы. Internaional Scienfiic Jounal Theoretical & Applied Science p-ISSN: 2308-4944 (print) e- ISSN:2409-0085 (online) Year: 2021 Issue: 11. Pp. 362-371. <http://T.Science.org>.
20. Юсупов К.А.Педагог шайыр лирикасы ҳам тәлим-тәрбия мәселелери // Илим ha'm ja'miyet. Нукус давлат педагогика институти журналы. – Нукус, 2021. – №4. – Б. 100-102.
21. Юсупов К.А Өсербай Әлеуовтың лирикасын үйрениў. «Әмиўдәрья» журналы, 2021, – №4, – Б. 63-68.
22. Юсупов К.А. Развитие устной культуры учащихся на уроках литературы // Til va adabiyot ta'limi. – Тошкент, 2022. – №1. – Б. 70-71
23. Yusupov K.A. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida qoraqalpoq adabiyotini o'qitish masalalari// Til va adabiyot ta'limi. – Тошкент, 2022. – №2. – Б. 17-18 (13.00.00. №8).
24. Yusupov K.A. Teaching students the metods of artistic depiction in Karakalpak prose. // Journal of Hunan University (Natural Sciences). Vol. 49. No. 04. April 2022. Page - 590-603.
25. Yusupov K.A. Methods of selection of Karakalpak Novels. // Journal of Positive School Psychology. (Scopus) Volume. 6, No. 4 (2022). Page - 26-30. ISSN: 7152-7159.

26. Yusupov K.A. Learning Discussing the Epic Novels. // Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. Volume 7 I March 2022. Page - 26-30. ISSN: 2795-739X.
27. Юсупов К.А. Обучение основам письменной речи учащихся. // «PEDAGOGS» international research journal. Volume-7, Issue-1, April-2022. – Стр. 176-181.
28. Yusupov K.A. Theoretical foundations of teaching Karakalpak literature. // GALAXY international interdisciplinary research journal (GIIRJ). ISSN (E): 2347-6915. Vol. 10, Issue 5. May, (2022). PP. 210-216.
29. Yusupov K.A. Qoraqalpoq adabiyotini ўqitish masalalari // Journal of new century innovations. (WSRjournal.com), Volume - 5, Issue - 6. May, (2022). PP. – 113-122.
30. Юсупов К.А. Изучение произведений писателя на уроках литературы // Международный научно-образовательный журнал «Образование и наука в XXI веке». Выпуск №26 (том 4), май, 2022. – Стр. 196-201.
31. Yusupov K.A. Methodology for analyzing lyrical works in literature lessons. // Miasto Przyszłości. (**Impact Factor: 9.2**). Vol. 26 (2022). Page - 200-208. ISSN: 2544-980X.
32. Юсупов К.А. Изучение творчества С.Мажитова в школе. //V Международный журнал научных исследований «Научный импульс». Выпуск №1, 30 август, 2022. – Стр. 44-50.
33. Yusupov K.A. Methods of Teaching the Works of O.Satbaev in Schools. // Journal of intellectual property and human rights. Vol. 01 Issue. September - 2022. Page – 44-53. ISSN: 2720-6882. <https://juournals.academiczone.net/index.php/jiphr>
34. Yusupov K.A., Jiemuratova A.S. Development of Oral and Written Speech of Students in Schools. // Journal of intellectual property and human rights. Vol. 01 Issue. September - 2022. Page – 56-66. ISSN: 2720-6882. <http://juournals.academiczone.net/index.php/jiphr>
35. Yusupov K.A. of Teaching Karakalpak literature // Central asian journal of literature, philosophy and culture. Vol. 03 Issue: 10 - 2022. Page – 75-85. eISSN: 2660-6828.
36. Юсупов К.А. Образ Айдос бия в каракалпакской литературе. // I International science conference on multidisciplinary research, Abstracts of International Scientific and Practical Conference. Berlin, Germany January 19-21, 2021, стр. 766-769
37. Юсупов К.А. Изучение в современной каракалпакской лирике. / III International science conference on e-learning and education, Abstracts of III International Scientific and Practical Conference. Lisbon, Portugal February 2-5, 2021, стр. 349-353.
38. Юсупов К.А. Изучение творчество Казакбай Юлдашева /V Международная научно-практическая конференция по новым тенденциям в науке и образовании «Theoretical and scientific bases of scientific thought», 16-19 февраля, 2021 г., Рим, Италия, стр. 503-508.
39. Юсупов К.А. Оразбаев З.Ж. Академиялық лицейлерде А.Атажановтың прозасын үйрениў. /VI Международная научно-практическая конференция по фундаментальным наукам, искусству, бизнесу и образованию, интернет-технологиями и обществу. 23-26 февраля, 2021 г., Стокгольм, Швеция, стр. 443-448.
40. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде Аббаз Дабылов лирикасын оқытыў технологиялары. /VI Международная научно-практическая конференция по фундаментальным наукам, искусству, бизнесу и образованию, интернет-технологиями и обществу. 23-26 февраля, 2021 г., Стокгольм, Швеция, стр. 431-432.
41. Юсупов К.А. Юсупов И.К. Лирикалық шығармаларды оқытыў методикасы. /VI Международная научно-практическая конференция по фундаментальным наукам, искусству, бизнесу и образованию, интернет-технологиями и обществу. 23-26 февраля, 2021 г., Стокгольм, Швеция, стр. 469-474.
42. Юсупов К.А. Изучение литературных жанров. / VIII Международная научно-практическая конференция «Problems and tasks of modernity and approaches to their solution», 02-05 марта, 2021 г., Токио, Япония, стр. 198-203.

43. Юсупов К.А. Изучение творчества Аденбая Тажимуратова в академических лицах. /IX Международная научно-практическая конференция «Innovative technologies in science and education», 04-06 марта, 2021 г., Израил, стр. 226-232.

44. Юсупов К.А. Изучение произведения писателя в академических лицах. // IX Международная научно-практическая конференция «Innovative technologies in science and education», 04-06 марта, 2021 г., Иерусалим, Израил, стр. 233-238.

45. Юсупов К.А., Алламбергенова Минайым. Изучение творчества Кали Жуманиязова в академических лицах. /IX Международная научно-практическая конференция «Innovative technologies in science and education», 04-06 марта, 2021 г., Израил, стр. 239-243.

46. Юсупов К.А. Изучение творчества Конысбай Камалова в академических лицах. // IX Международная научно-практическая конференция «Innovative technologies in science and education», 04-06 марта, 2021 г., Иерусалим, Израил, стр. 250-256.

47. Юсупов К.А. Изучение произведения Мамбеталы Кайыпова в академических лицах. // IX Международная научно-практическая конференция «Innovative technologies in science and education», 04-06 марта, 2021 г., Израил, стр. 257-264.

48. Юсупов К.А. Изучать разборы эпических произведений в академических лицах. /X Международная научно-практическая конференция «Topical issues, achievements and innovations of fundamental and applied sciences», 09-12 марта, 2021 г., Лиссабон.

49. Юсупов К.А., Академиялық лицейлерде көркем шығармаларды оқыту технологиялары. /X Международная научно-практическая конференция «Topical issues, achievements and innovations of fundamental and applied sciences», 09-12 марта, 2021 г., Лиссабон, Португалия: стр.237-242

50. Юсупов К.А., Арзуева А.У. Драмалық шығармаларды оқыту ұсыллары. /X Международная научно-практическая конференция «Topical issues, achievements and innovations of fundamental and applied sciences», 09-12 марта, 2021 г., Лиссабон, Португалия: стр. 243-248.

51. Юсупов К.А., Арзуева А.У. Изучение лирика Кунхожа в академических лицах. /XIII Международная научно-практическая конференция «Development of modern science: theory, methodology, practice», 18-19 марта, 2021 г., Мадрид, Испания: стр. 160-165.

52. Юсупов К.А. Жазыушылардың дөретиушилик психологиясы. / XIII Международная научно-практическая конференция «Development of modern science: theory, methodology, practice», 18-19 марта, 2021 г., Мадрид, Испания: – стр. 180-185.

53. Юсупов К.А. Использование современных педагогических технологий в преподавании каракалпакской литературы / Материалы **Международной** научно-практической конференции. «Татарская литература и культура в контексте взаимодействия национальных литератур и искусств». Казанский федеральный университет, 26-27-марта, 2021 г. Стр.356-362.

54. Юсупов К.А. Изучение творчества Сапа Матчанова. /XV Международная научно-практическая конференция «The world science of modernity. Problems and prospects of development», 25-26 марта, 2021 г., Париж, Франция: стр. 170-175.

55. Юсупов К.А. Инновационные технологии в обучении каракалпакской литературе /Материалы Международной научно-практической конференции. «Татарская поэзия и культура второй половины XX начала XXI века». Казань, 26- апреля, 2021 г. Стр.341-346.

56. Юсупов К.А. Т.Қайыпбергеновтың «Айдос баба» (Мың тиллаға баҳаланған гелле) драмасын таллау ұсыллары / «Түркий халықлары фольлоры хэм әдебияты тарийхы изертлениуиниң әхмийетли мәселелери» атамасындағы online халықаралық илимий-теориялық конференция материаллары топلامы. – Нөкис: НМПИ баспасы, 2021 (27-28-май), – 245-248-бб.

57. Юсупов К.А. Карақалпақ прозасында миллий психологияның сәулелениуи. /«Түркий филологияның әхмийетли мәселелери» атамасындағы халықаралық илимий-теориялық конференция материаллар топلامы. Нөкис, «Қарақалпақстан», 2021, 113-118-бб.

58. Юсупов К.А., Кабулова М.Т. Развитие литературной речи и письменного языка учащихся на уроках литературы. “Models and methods for increasing the efficiency of innovative research” a collection scientific works of the international scientific conference (11 Desember, 2021) – Berlin: Copenhagen, 2021. ISSUE– p. 161-165.

59. Юсупов К.А. Анализ методика художественного произведения /Сборник материалов Международную научно-практическую конференцию посвященной 60 – летию кафедры «Педагогика» на тему: «Современное общество и педагогическое образование». Казакстан, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия университети. 22-апреля, 2022 г Стр.268-271.

60. Юсупов К.А. Adebıyat sabaqlarında oqıwshılardıń dóretıwshılık kompetenciyasın rawajlandırıw. /The and analytical aspects of recent research: International scientific-online conference, Part 1, Issue 5: May 31<sup>st</sup> 2022. Turkiya, Istanbul: pp. 104-109.

61. Юсупов К.А. Эпик асарларини ўрганиш усуллари. / в конференция и публикацию статьи в сборнике «Международная конференция академических наук », 25- сентябрь, 2022. Россия. Стр. 115-126. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7111598>.

62. Юсупов К.А. Изучение лирических произведений на уроках литературы. /Spain International scientific-online conference: “Solution of social problems in management and economy” Part 1, Issue 2: September 20, 2022. [www.conf.com](http://www.conf.com). Spain, Испания: pp. 21-26.

63. Yusupov K.A. Allambergenova M. Akademiyalıq liceylerde poeziyalıq shıǵarmalardı oqıtıw usılları. /Proceedinngs of international Conference on Educational Discoveries and Humannities. Vol. 1 No.1 (2022): ICEDH. Texas, USA.pp. 46-58.

64. Юсупов К.А. Халмурат Сапаров дөретиўшилиқ жолы. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 1996. 3-4-саны, 54-60.

65. Юсупов К.А. Бердақ шығармаларын үйрениў усуллары. «Қарақалпақстан муғаллими» журналы, Нөкис, 1996. 1-2-саны, 12-15.

66. Юсупов К.А. «Айдос бий» дәстаны хәм тарийх. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2000. 2-саны, 94-96

67. Юсупов К.А. (авторлар менен бирге) Оқыўшыларымыз пикир айтады. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2000. 3-саны.

68. Юсупов К.А. «Айдос бий» дәстаны хәм тарийх. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2000. 6-саны, 112-115.

69. Юсупов К.А. Хәзирги дәўир хәм Бердақ шайыр мийрасына көз қарас. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2001. 2-саны, 126-128.

70. Юсупов К.А. Хәзирги дәўир қарақалпақ әдебиятында Айдос бий образы. ӨзРИАҚҚБ «Хабаршысы» журналы, Нөкис, 2001. 5-саны, 130-131.

71. Юсупов К.А. Хәзирги дәўир қарақалпақ әдебиятында Айдос бий образының өзгешеликleri. ӨзРИАҚҚБ «Хабаршысы» журналы, Нөкис, 2001. 6-саны, 138-139.

72. Юсупов К.А. «Шырашылар» романының көркем психологизми. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2006. 6-саны, 112-115.

73. Юсупов К.А. XX әсирдеги қарақалпақ прозасында көркем психологизм мәселелери. «Муғаллим хәм үзликсиз билимлендириў» журналы, 2007, 4-саны, 11-15 бб.

74. Юсупов К.А. Ишки монолог хәм шеберлик. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис 2008. 1-саны, 113-116 бб..

75. Юсупов К.А. Лирикалық прозада көркем психологизм. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис 2008. 2-саны, 124-127.

76. Юсупов К.А. Жазыўшылардың дөретиўшилиқ шеберлигин үйрениў методикасы. ҚМУ хабаршысы, 2009, 3-4-санлар, 126-129.

77. Юсупов К.А. И.Юсуповтың «Ўатан топырағы» шығармасының мазмунын үйрениў. ҚМУ хабаршысы, 2009, 3-4-саны, 46-49.

78. Юсупов К.А. Қарақалпақ әдебиятын интерактив методлар менен оқытыу усыллары. ҚМУ хабаршысы, 2011, 1-2-саны, 58-60.
79. Юсупов К.А. Қарақалпақ лирикасын изертлеуши алымның дәретиушилигин үйрениу. «Муғаллим хәм үзликсиз билимлендириу» журналы, 2012, 1-саны, 3-8.
80. Юсупов К.А. «Академиялық лицейлерде И.Юсупов дәретиушилигин лекция түрлери менен үйрениу усыллары». ҚМУ хабаршысы, 2012, 3-4-санлар, 30-32.
81. Юсупов К.А. Жазыушылар дәретиушилигин үйрениу усыллары. «Әмиудәрья» журналы, Нөкис 2012. 4-саны, 115-118.
82. Юсупов К.А. Қонысбай Камалов-қарақалпақ прозасын изертлеуши алым. «Әмиудәрья» журналы, 2014, 1-саны, 82-91.
83. Юсупов К.А. Әдилбай Қожықбаев-қарақалпақ әдебиятын изертлеуши. «Әмиудәрья» журналы, 2014, 6-саны, 123-128.
84. Юсупов К.А. Әдебиаттаныуда салмақлы орны бар алым. ҚМУ хабаршысы, №1, 2015, 132-136.
85. Юсупов К.А. Ш.Сейтов прозасында пейзаж хәм қахарман образын үйрениу мәселелери. ҚМУ хабаршысы, №2, 2015, 92-96.
86. Юсупов Қ. Бердақ шығармаларын үйрениуде конференция сабақ түринен пайдаланыу. Түркий халықлар әдебиятының гейпара мәселелери, Нөкис-2004.Б. 30-32.
87. Юсупов Қ. Конфликт қахарманлар минез-қулқын ашыудың негизи. Журналистика ва адабиет: кеча ва бугун. (Илимий тўплами), 1-қисм. Т. : Юрист – маркази, 2008. 44-47.
88. Юсупов Қ. И.Юсупов поэзиясын оқытыу усыллары. «НМПИ илим билимлендириу хәм тәрбия мәселелерин раўажландырыудағы орны», (Республикалық илимий-теориялық конференция материаллары), Нөкис, «Қарақалпақстан», 2010, 185-187.
89. Юсупов К.А. Әдебиаттаныу илиминиң жан күйери еди... Илим хәм әдебиаттың машақатлы жолларында. (илимий-әдебий хәм еске түсириулер), Нөкис, 2012, 70-73.
90. Юсупов К.А.. Кәсип өнер коллежлеринде Т.Қайыпбергеновтың «Көздиң қарашығы» романын үйрениу усыллары. Илимий топлам (Магистрантлар ушын), Нөкис-2012.Б. 93-94.
91. Юсупов К.А. Әдилбай Қожықбаев-қарақалпақ әдебиятын изертлеуши. «Әдебиатшы - алым хәм устаз» ҚМУ, Нөкис, 2014, 125-133.
92. Юсупов К.А. Әжинияз шайырдың лирикасын оқытыуда интерактив методлардың қолланылыуы. «Қарақалпақ әдебиятының жарық жұлдызлары». (Илимий мақалалар топламы). Нөкис, «Қарақалпақстан», 2015, 42-46.
93. Юсупов К.А. Т.Қайыпбергеновтың «Тәнхә өзиңе мәлим сыр» повестинде қахарман образын жасау усылы. «Қарақалпақ әдебиятының жарық жұлдызлары». (Илимий мақалалар топламы). Нөкис, «Қарақалпақстан», 2015, 42-46.
94. Юсупов К.А. Ғәрезсизлик дәуирде Бердақ дәретиушилигиниң үйренилиуи. «Бердақ-классикалық әдебиятымыздың бийик шыңы» атамасындағы республикалық илимий-теориялық конференция материаллары топламы. ҚМУ, Нөкис, 2017.
95. Юсупов К.А. Ғәрезсизлик дәуирде Бердақ дәретиушилигин үйрениу. «Классикалық әдебияты жәмийеттеги манауий жаңаланыу мәселелери» атамасындағы халық аралық илимий-конференция материаллары топламы., Нөкис, «Илим», 2017, 49-51.
96. Юсупов К.А. Содержание и способы изучения внеклассных работ по каракалпакской литературе в академических лицеях. (Международная научно-практическая конференция «Фундаментальные научных исследования».) Астана, 2018.стр.116-122.
- 97.Юсупов К.А. Фантастикалық романды таллау усыллары. / International scientific –online conference: Intellectual education technological solutions and innovative digital tools. Netherlands conference. January, 2023. - pp. 10-19.
- 98.Юсупов К.А. Изучение в современной каракалпакской прозы / “England” modern psychology and pedagogy: problems and solution. Vol. 11 No.1 (2023): London conference: January, 2023. - pp. 5-14.